

JUDAISMUS a SIONISMUS

Marek Čejka

Židovství v diaspoře

- Od roku 70. velká část Židů rozptýlená v diaspoře – jejich situace v různých částech světa je odlišná
- antisemitismus, hlavně v křesťanské Evropě – často občané podřadné kategorie, život v izolaci a ghettech.

Proměny židovství v průběhu osvícenství

- Obecně je židovská společnost v diaspoře velmi zbožná a vzhledem k charakteru židovství a velkému důrazu na studium Tóry a Talmudu i gramotná a často vzdělaná
- V 18. a 19. století se osvícenství dostává i do židovských komunit
- **Židovské osvícenství – HASKALA** – hlavním předstevitelem berlínský židovský filosof Moses Mendelssohn (1729–1786)
- Důsledkem osvícenství je snaha části Židů o modernizaci, integraci do většinové společnosti (asimilace), sekularizaci, potlačení moci rabínů, zjednodušení náboženství, odklon od jidiš a ortodoxního judaismu – z tohoto prostředí je Kafka, Freud, Herzl,...
- v židovském prostředí se také projevují nové západní politické ideologie a směry – socialismus, liberalismus..
- **Naopak religiózní židovské komunity – hlavně ve východní Evropě – se uzavírají více do sebe, vymezují se proti modernitě a vše co ji provází a posilují svůj náboženský charakter** – jedním z největších předmětů jejich kritiky se stane nový politický směr v židovském prostředí - SIONISMUS

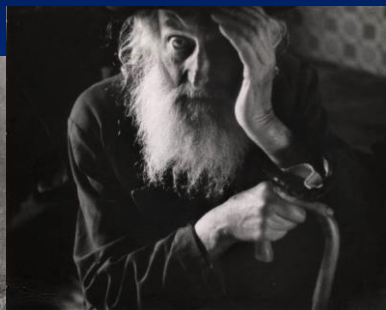
SIONISMUS

- sionismus je novodobý židovský nacionalismus, který se konstituoval až v druhé polovině 19. století.
- nemá tisíciletou historii jako judaismus a je to hlavně politický pojem
- Základy sionismu položili myslitelé jako *Moses Hess (1812–1875)*, *Leo Pinsker (1821–1891)*, *Theodor Herzl (1860 – 1904)* a další, kteří sice byli etničtí Židé, ale byli sekularizovaní
- ti chápali sionismus hlavně jako ideu a praktický plán, který má pomoci ochránit Židy před evropským antisemitismem
- první sionisté byli nezářídka levicově zaměřením pokrokováři s vlažným vztahem k víře svých předků
- sionistou může být nejen Žid, ale každý člověk, který sympatizuje s jeho programem (křesťanský sionismus)

Proudy sionismu

- Politický – Nordau, Herzl
- Organický – Achad Ha'am
- Radikální – Berdyczewski
- Socialistický – Syrkin, Gordon, Ben Gurion
- Revizionistický – Žabotinský, Klausner, Begin
- Náboženský – Mohilever, Reines, Kúk

Obraz „tradičního diasporního žida“ z pohledu sionistů a snaha o vytvoření „nového žida“

VS

הצלמניה

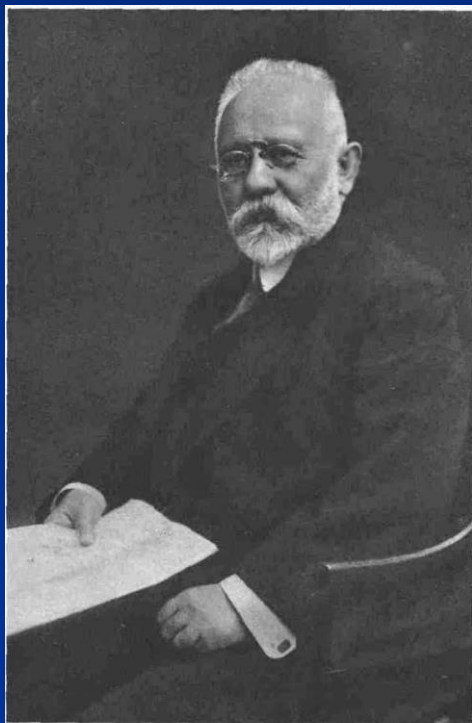
OPOZICE vůči SIONISMU

- sekularismus sionistů představoval pro mnoho hluboce věřících Židů (ultraortodoxních, správněji *charedim*) nebezpečnou herezi a rouhání.
- až do doby Holocaustu tak většina věřících Židů sionismus odmítala
- jejich výklad posvátných textů jim přikazoval předčasně neusilovat o ukončení židovského exilu (*Galutu*) ale trpělivě vyčkávat na příchod Mesiáše a nechat obnovu židovského království na Boží vůli
- součástí tohoto přístupu bylo i odmítání podrobování biblické Zemi izraelské za pomoci síly
- nacionalistické vášně sionistů, vyzbrojování se, boj o půdu s Araby ztělesňovaly pro věřící Židy rebelii proti Boží vůli

Situace na poli vztahu mezi politikou a judaismem po r. 1945

- Mnoho nesionistických Židů bylo zavražděno v průběhu Holocaustu
- Přeživší antisionističtí Židé považovali Holocaust za Boží trest za sionismus
- Část přeživších zbožných Židů se stala k sionismu více kompromisními, případně se přímo stali příznivci náboženského sionismu

Rabín *Josef Samuel Bloch* (1850–1923)

Dr. Josef Samuel Bloch

*„Sionismus je falešný
mesianismus, v němž byl Bůh,
Tóra a její přikázání nahrazeny
falešnými modlami
nacionalismu a socialismu.“*

rabín Joel Teitelbaum ze Satmaru (1887–1979)

Kniha „Vajoel Moše“

Kniha se dělí na tři části:

- *Maamar šaloš ševuot* (Pojednání o třech přísahách)
- *Maamar jišuv Erec Jisrael* (Pojednání o osídlení Země Izrael)
- *Maamar lašon ha-kodeš* (Pojednání o svatém jazyce)

V knize jsou vysvětleny všechny Teitelbaumovy praktické postoje:

- Zákaz pro Židy volit do Knesetu,
- Přijímat finanční podporu od izraelské vlády
- Přijmout izraelské občanství skrze „právo návratu“.
- Deklarována „ideologická válka proti sionistické vládě“.

Kniha interpretuje tzv. **Tři přísahy**, což je součást talmudického traktátu Ketubot 111a. Ty jsou platné v dobách před příchodem Mesiáše, tedy i dnes. Dvě jsou určené pro Židy a jedna pro Nežidy:

- 1. *Židé nemají přicházet do Svaté země společně a silou*
- 2. *a nemají se bouřit proti jiným národům,*
- 3. *aby je národy světa příliš nezotročovaly.*

Další významné rabínské autority proti sionismu

r. Weissmandl

r. Sonnenfeld

J. I. De Haan

Antisionističtí charedim

Neturej Karta, Eda HaCharedit, ješiva Toldos Aharon,
Satmarští chasidé a další skupiny

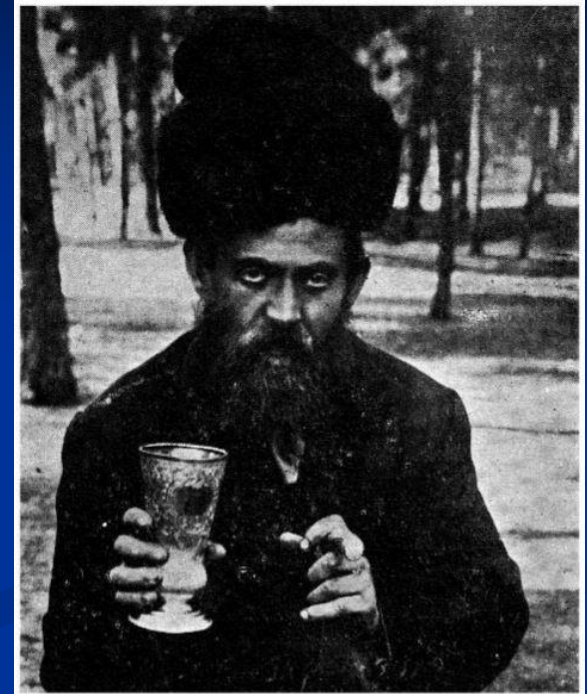

Neturej Karta

- Antisionistická platforma (nikoliv organizace), která vznikla v r. 1938 odštěpením od hnutí Agudat Jisrael a působí dodnes
- Odmítá jakékoliv kompromisy se sionismem, tzn. odmítá uznat legitimitu současného Státu Izrael, neboť ho považuje za heretický.
- Zakladatelé *Amram Blau* (1894–1974) a *Aharon Katzenellenbogen* (1893–1978)
- Členové hlavně mitnagdim (Litvaci) a satmarští chasidé, základ jejího členstva tvoří několik stovek rodin nejradikálnějších charedim v Izraeli a aktivisté v USA a ve Velké Británii.
- Aktivismus, „disidentství“ nejen v rámci izraelské společnosti, ale i v rámci komunity charedim
- Nenásilné, ale často kontroverzní aktivity, snaha po publicitě

Amram a Ruth Blau

A. Katzenellenbogen

Amram Blau byl v 50. nejznámější osobností aktivismu Neturej Karta, když vedl pravidelné demonstrace proti porušování šabatu

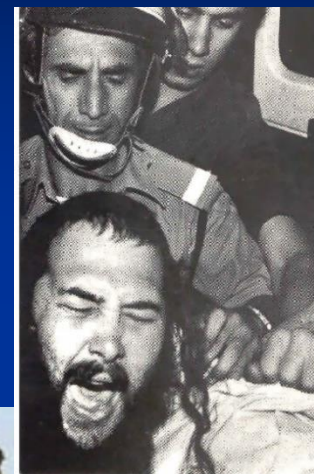
Moše Hirsch (1930-2010) a jeho syn Jisrael Hirsch

Protesty izraelských charedim

Represe proti charedim

Pragmatismus izraelských charedim

- Většina charedim v současném Izraeli se za sionisty nepovažuje (odmítají např. sloužit v Izraelské armádě)
- ve skutečnosti ale většina z nich sionismu využívá
- volí „své“ strany do izraelského parlamentu a ovlivňují izraelskou politiku, pobírají státní sociální podporu atd.
- Veřejně či skrytě se snaží dodat Izraeli teokratický charakter – konflikt se sekulární většinou Izraelců – napětí ve společnosti

Charedim

- <https://www.youtube.com/watch?v=uGp4f2GnKTI>

Charedim v populární kultuře

NÁBOŽENSKÝ SIONISMUS

- V první pol. 20. stol. krystalizuje uvnitř judaismu nový náboženský proud
- NÁBOŽENSKÝ SIONISMUS se pokusil propojit sekulární myšlenky sionismu s ortodoxním judaismem.
- Židovské náboženství se tak sloučilo s politickou ideologií (podobně jako u některých proudů islamismu nebo v křesťanství)
- Za jeho hlavního protagonistu je označován rabín *Jicchak Avraham Kook*.

Jicchak Avraham Kook (1864 – 1935)

„...Není pochyb o tom, že toto velké hnutí (sionistické) je „počátek Vykoupení“ které již brzy přijde, a to ještě během našich dní. A pro náš lid a pro naše Boží města musíme být silní.“

Série knih *Orot* („Světla“)

- Pojednává o roli národa Izraele při vykoupení světa a jakou úlohu v tom hraje Země Izraelská.
- Rabi Kook zde vysvětluje, že ke správnému pochopení národa Izraele lze dojít pouze, pokud člověk rozpozná ústřední roli Země Izraelské pro židovský národ.
- Své teze rabi Kook často podporuje kabalistickými úvahami o duchovním významu Země Izraelské.
 - *„Člověk může prožít nejvyšší úroveň svatosti a duchovní jedinečnosti Země izraelské pouze prostřednictvím studia skrytého významu Tóry.“*
 - *„Z kabalistické literatury vychází představa, že hebrejská písmena jsou jakoby atomy či stavební bloky duše. Jestliže Žid přesídlí do Země Izrael, pak malá individuální písmena jeho duše vzrostou a stanou se nezměrnými písmeny celého židovského národa.“*
 - *„Duše každého Žida je propojena se všemi ostatními dušemi židovského národa. Jestliže třeba jen jeden Žid touží po Zemi izraelské, má to hluboký a mnohonásobný dopad na celý židovský národ. Boží milosrdenství je probuzeno a národ se poněáhlu začíná vracet do své domoviny.“*

- Kook spatřoval v osidlování biblického území sionisty a některých dalších politických jevech své doby (např. v Balfourově deklaraci – 1917) projev Boží vůle.
- Kookovo učení ovlivnilo některé „modernistické“ ortodoxní Židy
- Kookovo učení rozvinul jeho syn *Cvi Jehuda Kook*

Cvi Jehuda Kook (1891–1981)

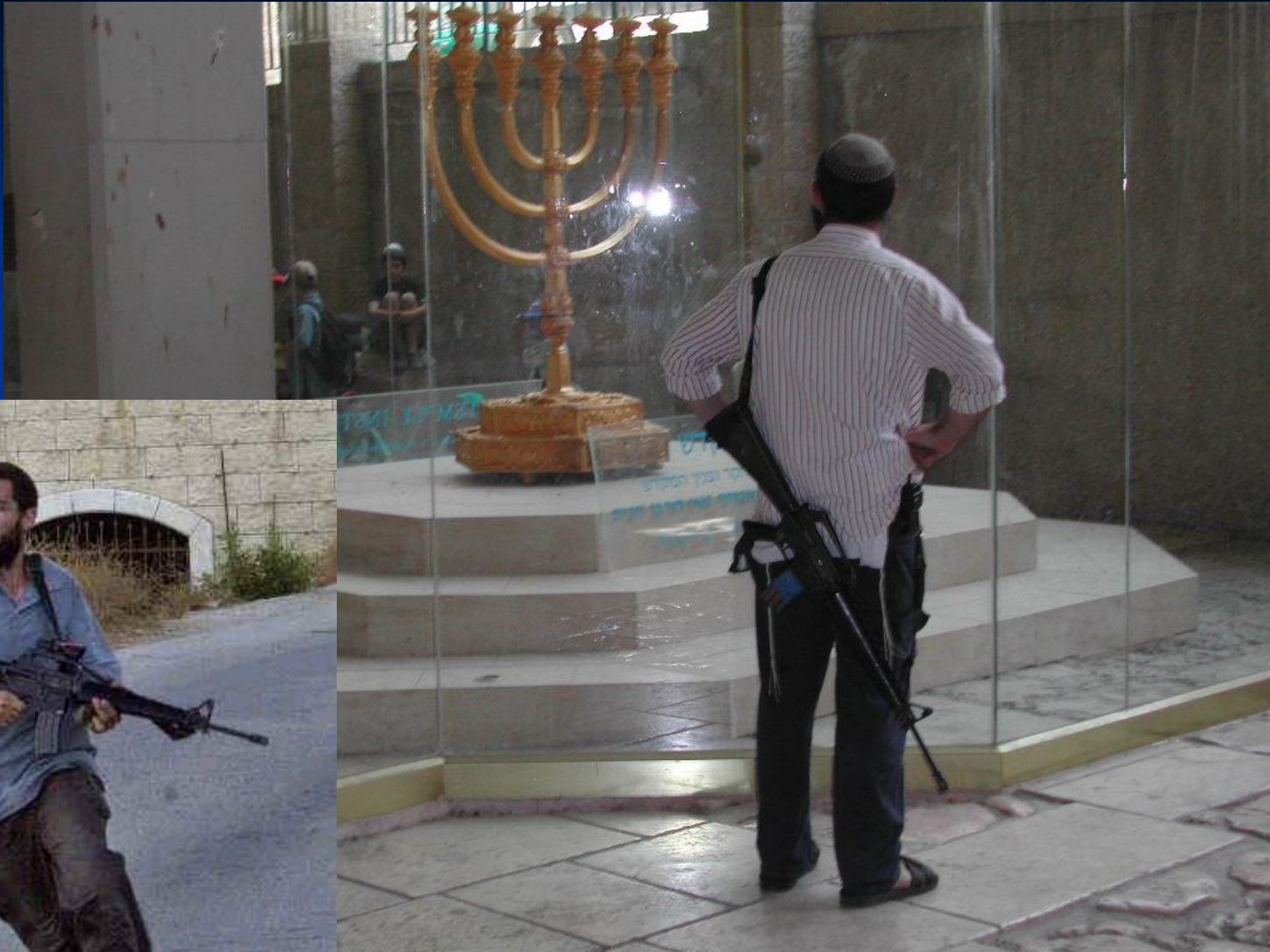
TORAT ERETZ YISRAEL

The Teachings of HaRav Tzvi Yehuda HaCohen Kook

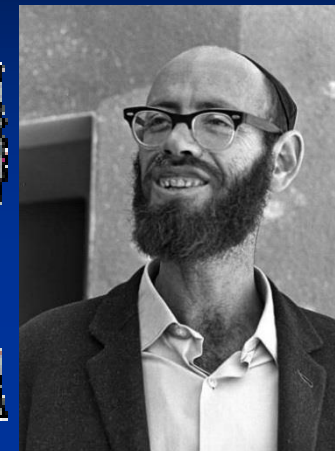
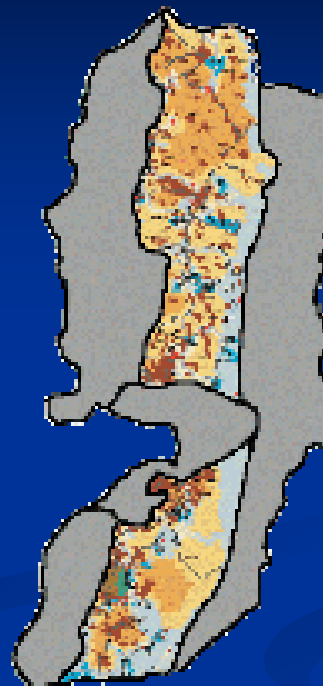
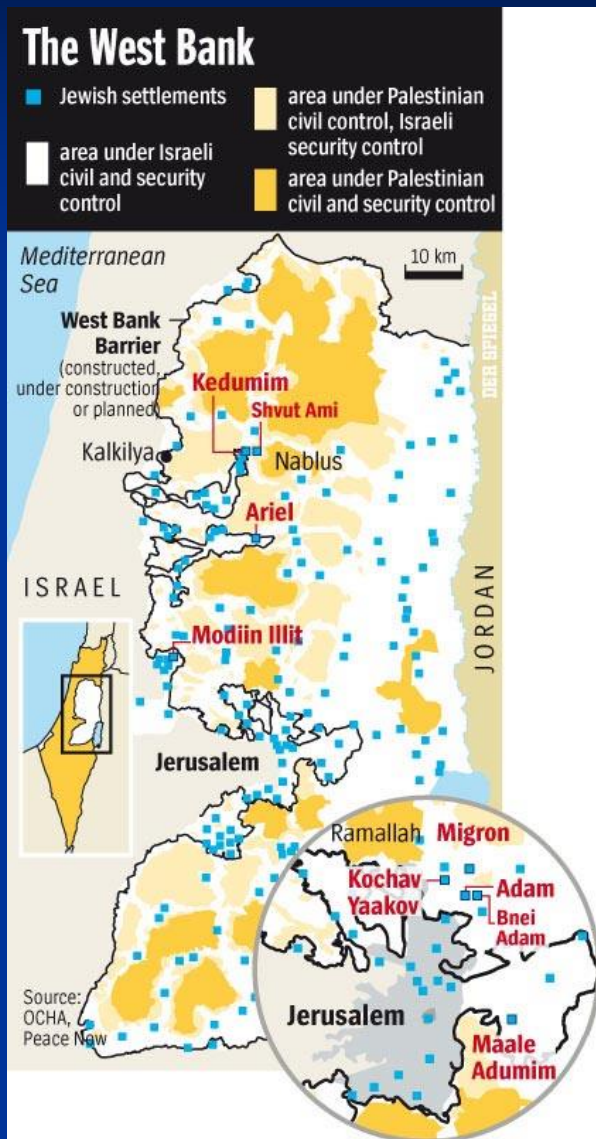

Commentary by HaRav David Samson

- Kook mladší doplnil teologické učení svého otce o transcendentní interpretace dalších politických jevů
- velký význam přikládal hlavně šestidenní válce z r. 1967, kdy Izrael obsadil rozlehlá území, která Kook ml. považoval za další součást návratu biblické židovské domoviny.
- Kook ml. je považován za duchovního otce náboženských židovských osadníků a s nimi spojeného hnutí *Guš Emunim*.

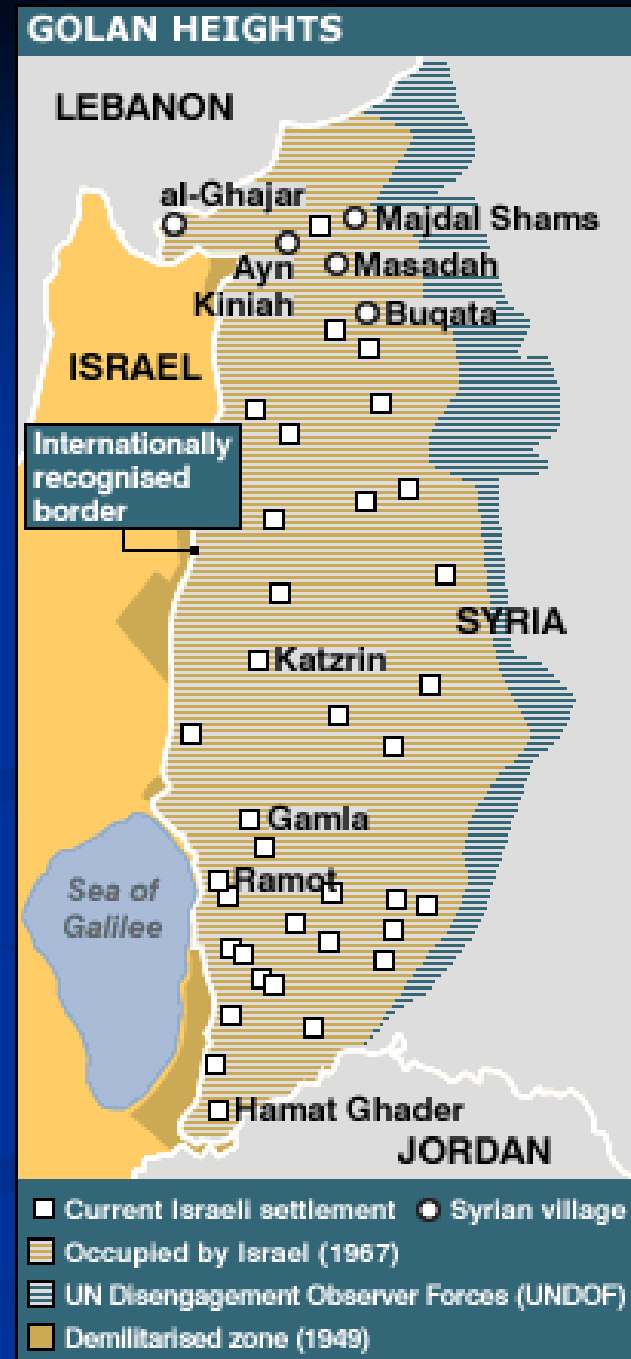
Židovské osady na Západním břehu

Oblast Západního břehu,
na kterou se zaměřilo
religiózní mesianistické
hnutí Guš Emunim
(napravo rabín Moše Levinger)

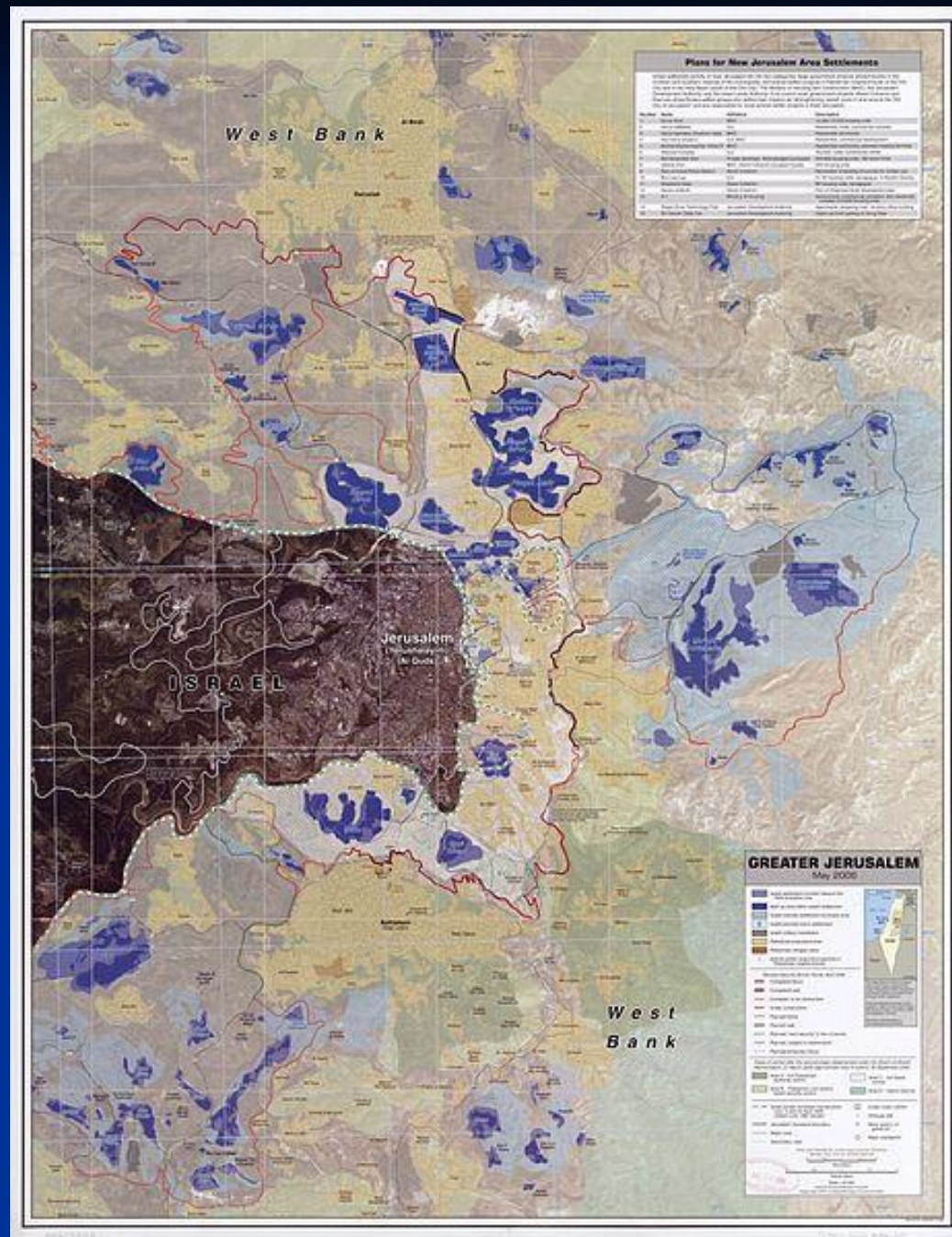
Golanské výšiny

- Území získané na úkor Sýrie v roce 1967
- Anektováno v roce 1981
- V roce 2010 cca 20 000 osadníků ve 30 osadách a stejné množství syrských Arabů (převážně drúzové)
- Strategická poloha (60 km od Damašku, přirozená hráz proti syrskému útoku)
- Významné vodní zdroje (oblast pokrývá 1/3 izraelské spotřeby), velmi úrodný region, jediný lyžařský areál v Izraeli
- Veřejné mínění se staví proti navrácení oblasti, což je i pozice současné politické reprezentace

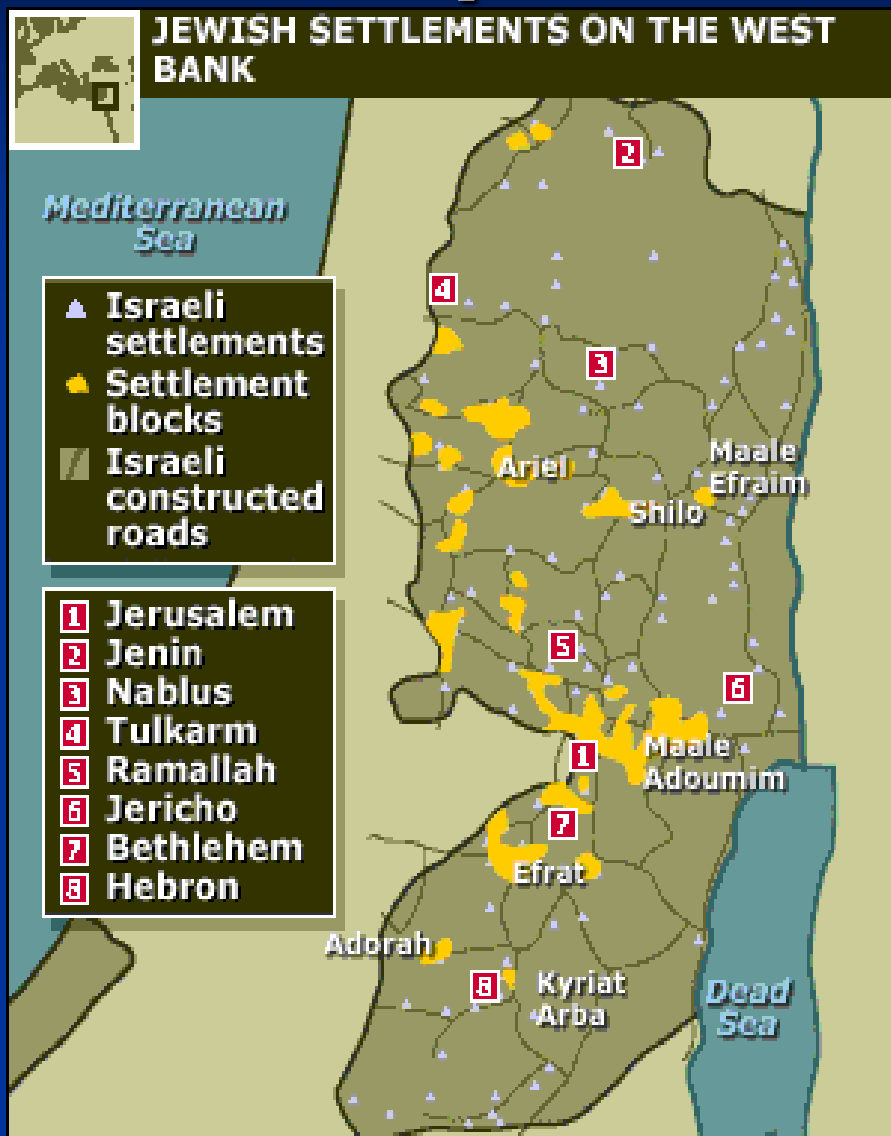

Východní Jeruzalém

- Anektován v r. 1967 (Knesetem formálně v r. 1980 – tzv. Jeruzalémský zákon)
- „Osadnictví“ výrazně změnilo etnické složení (V r. 2008 zde žilo 43% Židů, ku 57% Arabů)
- Největší židovské čtvrti v tis.: Ramot Alon a Pisgat Ze'ev (50), Gilo (40), Neve Jaakov (30), Ramat Slomo (20)
- Vysoká koncentrace charedim

Západní břeh Jordánu

- Více než 300 000 osadníků (z celkových cca 500 000)
- Velké bloky osad při hranicích vlastního Izraele
- Husté pokrytí osadami znemožňuje předat souvislejší část území pod palestinskou samosprávu
- Značné nároky na vojenskou přítomnost kvůli bezpečnosti osadníků
- Silné zastoupení ortodoxní komunity s vysokou plodností – rychlý přirozený růst

Situace na poli vztahu mezi politikou a judaismem po r. 1945

- Mnoho nesionistických Židů bylo zavražděno v průběhu Holocaustu
- Přeživší antisionističtí Židé považovali Holocaust za Boží trest za sionismus
- Část přeživších zbožných Židů se stala k sionismu více kompromisními, případně se přímo stali příznivci náboženského sionismu

Děkuji za pozornost!

Pro další informace sledujte:

<http://blizky-vychod.blogspot.com>

Publikace:

- *Judaismus a politika v Izraeli* (2002, 2009)
- *Izrael a Palestina* (2005-2022)
- *Encyklopedie blízkov. terorismu* (2007)
- *Rabíni naší doby* (2010, spoluaut.)
- *Rabbis of our Time* (2015, Routledge)
- *Dějiny moderního Izraele* (2011)
- *Lidé svatých zemí* (2012)
- *Korán, meč a volební urna* (2020)

